

ЕДИН КОМПЛЕКТ БИЖУТА МЕЖДУ КИТАЙ И ЕВРОПА

Евелина Хайн

A JEWELRY SET BETWEEN CHINA AND EUROPE

Evelina Hein

Abstract: *The paper deals with the status of the sinologist as a mediator between China and the world. The author tries to illustrate this special modus vivendi with an example from the everyday experience concerning the meaning and the functions of symbols in the transcultural communication.*

Keywords: *transcultural communication, symbols, Sinology, swastika, Buddhist art, Double-Headed Buddha, Cao Pi, „Discourse on Literature“ (Lun wen)*

Бих искала да си позволя днес да направя едно не толкова академично изказване, което обаче има тясна връзка с дълбокия смисъл на всеки един международен форум – общуването между различни култури с желание за прехвърляне на мостове за разбирателство. Случката, която искам да ви разкажа, е свързана както с Китай, така и с Германия, а в по-общ смисъл и с Европа.

Тъй като съм от първия випуск китаисти в България, които работят активно с китайски език, често ми се налага като преводач да придружавам делегации от България в Китай. Ето защо историята, която ще ви разкажа сега, се случи преди няколко години на международното летище във Франкurt, откъдето трябваше да отлетя с официална българска делегация на посещение в Китай.

При проверката с рентгеново устройство на ръчния багаж бях учтиво помолена да остана за обяснение. Като разбра, че говоря немски език, проверяващият багажа служител отвърна: „Аха, значи ще можете да ми обясните какво е това!“ и посочи към екрана на рентгеновото устройство, където по един почти неприличен начин се разкриваше съдържанието на дамската ми чанта, а там недвусмислено се мъдреха три свастики! Самата аз в първия момент се озадачих защо служителят се визира толкова в китайските ми бижута, но в следващата секунда си спомних, че в Германия притежанието на пречупен кръст е сериозно нарушение на закона, забраняващ символите на националсоциализма от Третия райх (Trips-Hebert 2014). Докато ровех в чантата си, за да извадя комплекта обици и медальон във

Ил. 1.

формата на свастика, припряно започнах да обяснявам на служителя: „Господине, съвсем не става дума за пречупен кръст на националсоциализма, а за соларен символ, използван от будизма векове наред преди това.“ (ил. 1)

Най-сетне успях да извадя подозрителните за контролора предмети и му ги дадох да ги разгледа сам, като през това време му заобяснявах, че съм ги купила още преди години в Пекин във фабрика за декоративен емайл, известен на запад като *Chinese cloisonné enamel*, че това е традиционно приложно изкуство със западни корени, но с вече няколковековна история в Китай и че аз самата съм китаист и затова съм живяла и работила няколко години в Пекин, където съответно съм купила бижутата... Служителят ме изслуша спокойно и след като разгледа внимателно паспорта и билета ми, ме попита дали на връщане от Китай пак ще летя през Германия. Потвърдих и тогава човекът дружелюбно ми каза следното: „Госпожо, вярвам на думите Ви и затова сега ще Ви пусна да си продължите пътуването. Съветвам Ви обаче на връщане да не слагате тези бижута в багажа си и най-добре изобщо да не ги носите повече когато пътувате през Германия, защото може някой от колегите ми да не прояви толкова разбиране и тогава ще имате сериозни неприятности!“

С безкрайно облекчение благодарих на сговорчивия служител, набързо си натъпках вещите обратно в дамската чанта и хукнах към хората от делегацията, които ме очакваха с нарастващо безпокойство. Разбрах ги, ако ме бяха задържали, кой щеше да им превежда в Китай?!

По време на последвалия полет към Пекин мислите ми се връщаха отново и отново към дребното недоразумение на летището във Франкфурт. Честността изискваше да призная, че германският служител на летището беше проявил голяма добронамереност, а също и здрав разум да не прави от мухата слон, както бихме казали ние в България. В крайна сметка, човекът живееше в страна, в която символът 'свастика' наистина беше натоварен с конкретен политически смисъл, разбираем на фона на европейската история от 20. век. От друга страна, аз като китаист бях и продължавам да съм потопена в контекста на цивилизация, в рамките на която този древен символ е натоварен със съвсем други значения, а отношенията на Китай с Европа векове наред са били основно косвени и спорадични. Така да се каже, професионалните ми знания за културата на Китай за момент бяха затъмнили знанието ми за европейския контекст, в който функционира символът 'свастика'. Нещо повече, професионалните ми знания за Китай бяха притъпили за момент чувствителността ми към съвременната европейска политическа ситуация, в която този символ продължава да бъде разпознаваем. Недоразумението на летището ми помогна да си припомня, че символите функционират недвусмислено само в собствената си семиотична среда, а изваждането им от тази среда води до загуба на смисъла им или до изкривяването му.

Според мен тази дребна случка илюстрира своеобразен *modus vivendi* на всички нас, китаистите. Говоря за онова състояние на постоянно целенасочено внимание и усилие за запазването на баланса между собствената ни културна идентичност, формирана в родината ни, и културната идентичност на Китай – страната, която сме прегърнали като съдба за цял живот. Всеки един от нас на практика живее постоянно във и между тези два свята и носи произтичащата от това отговорност за адекватната комуникация между тях.

Тази способност за комуникация е безспорна привилегия, но също така е и постоянно напрежение. Шеговито казано, всеки един от нас, китаистите от цял свят, има по една допълнителна глава на раменете си, в която носи Китай и която, макар и невидима за околните, понякога натежава и го кара да изглежда в очите на останалите хора като ексцентрично и не съвсем понятно същество.

За да останем в сферата на будистката иконография, ще си позволя да ви разкажа и прекрасната легенда за двуглавия Буда: В древното индийско царство Гандхара¹ двама бедняци си поръчали при един художник изображение на Буда, но тъй като парите им не достигали, майсторът

¹ Gandhara.

нарисувал само една фигура за двамата. Когато бедняците дошли да си получат картините, пред смаяните им очи образът на Буда оживял и се раздвоил, така че всеки от двамата бедняци да получи желаното (Open Dharma, 2016). Сред изключително редките изображения на такъв двуглав и четирирък Буда е статуята, намерена в началото на 20. век при разкопки на древния тангуски град Кара-Кото на територията на днешна Монголия. Находката днес се съхранява в Ермитажа в Санкт-Петербург, където имах щастието да я видя с очите си (Hermitage, 2017) (ил. 2)

Ил. 2.

Надявам се, разбирате, че съм много далеч от мисълта да кича себе си и колегите си с достоинства на Буда. Искам само да напомня на всички тук присъстващи, че както всеки поклонник на Буда има нужда да визуализира идеала, пред който се прекланя, така и всеки китаист има задачата да откликва на потребностите на двата свята, между които непрестанно посредничи – своя собствен свят и света на китайската цивилизация. Кой знае, може би някой ден тези светове ще се обединят в един, защото в крайна сметка, както великият китайски литератор Цао Пи² през трети

² 曹丕 Cao Pi (187 – 226 сл. Хр.)

век казва относно литературата в трактата си „Коментари върху принципите и закономерностите“³: „В писаното слово коренът, тоест същността е единна, а крайните клонки, тоест различията, са привидни“⁴ (Cheng 2015).

Дълбоко вярвам, че това се отнася и за човешката природа.

БИБЛИОГРАФИЯ

Hermitage, 2017: <<https://www.hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digitalcollection/25.+Archaeological+Artifacts/477098/?lng=en> >

Open Dharma, 2016: < <http://www.opendharma.com/2016/12/30/double-headed-buddha/> >

Trips-Hebert 2014: Trips-Hebert, R. Das strafbare Verwenden von Kennzeichen verfassungswidriger Organisationen: § 86a StGB im Spiegel der Rechtsprechung. – In: <https://www.bundestag.de/blob/195550/4db1151061f691ac9a8be2d9b60210ac/das_strafbare_verwenden_von_kennzeichen_verfassungswidriger_organisationen-data.pdf>

Cheng 2015: 程如明, 中国历史常识全知道 (经典珍藏本), 中央编译局, 2015.

³ 《典論•論文》(Dianlun Lunwen)

⁴ 夫文, 本同而未异。